

INGLIZ TILIDA METAFORALARNING PRAGMATIK AHAMIYATI

Alfraganus universiteti

Filologiya fakulteti

Ingiliz tili 2 - kurs talabasi

Siddiqova Nozila Qaxramon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilidagi metaforalarning pragmatik ahamiyati tahlil qilinadi. Metafora nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki kundalik muloqot, siyosiy nutq, reklama, ommaviy axborot vositalari va ilmiy diskurslarda ham muhim kommunikativ strategiya sifatida namoyon bo'lishi yoritiladi. Maqolada kognitiv lingvistika, pragmatika va nutq tahlili doirasida metaforalar orqali ma'no yaratish, tinglovchiga ta'sir ko'rsatish va ijtimoiy kontekstni shakllantirish mexanizmlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: metafora, pragmatika, ingliz tili, kognitiv lingvistika, ma'no, nutq strategiyasi, muloqot

ПРАГМАТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ МЕТАФОР В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация: В статье анализируется прагматическое значение метафор в английском языке. Подчеркивается, что метафора это не только средство художественного выражения, но и важная коммуникативная стратегия в повседневном общении, политической речи, рекламе, СМИ и научном дискурсе. В статье рассматриваются механизмы создания смысла, воздействия на слушателя и формирования социального контекста посредством метафор в рамках когнитивной лингвистики, прагматики и дискурс-анализа.

Ключевые слова: Метафора, прагматика, английский язык, когнитивная лингвистика, значение, дискурсивная стратегия, коммуникация

THE PRAGMATIC MEANING OF METAPHORS IN ENGLISH

Abstract: This article analyzes the pragmatic meaning of metaphors in English. It emphasizes that metaphor is not only a means of artistic expression but also an important communicative strategy in everyday communication, political speech, advertising, the media, and scientific discourse. The article examines the mechanisms of meaning creation, influence on the listener, and the formation of social context through metaphors within the framework of cognitive linguistics, pragmatics, and discourse analysis.

Keywords: Metaphor, pragmatics, English, cognitive linguistics, meaning, discursive strategy, communication

Metafora bu inson tafakkuri va nutqining qadimiy, ammo eng zaharlanishdan biridir. U faqat moddiy adabiyot va she'riyat sifatida ko'rilgan bo'lsa-da, bugungi kunda metafora kundalik hayotimiz, ilmiy, siyosiy nutqlar, reklama reklamalari, jurnalistika va hatto oddiy matnlarning ajralmas qismi sifatida tadqiq qilinmoqda. An'anaviy rangga ko'ra, metafora bu so'zning ko'chma ma'noda qo'llanishi, ya'ni bir narsani boshqa bir narsa orqali ifodalash sanalgan. Zamonaviy kognitiv lingvistika esa uni inson tafakkurining asosiy mexanizmlaridan biri sifatida talqin qiladi. George Lakoff va Mark Johnsonning mashhur "Metaphors We Live By" asarida qayd etilishicha, odamzodning dunyoni ko'rsatishi, voqelikni idrok etishi ko'pincha metaforik modellar orqali amalga oshadi. Masalan, ingliz tilidagi "Time is money" (Vaqt - bu pul) iborasi vaqtning iqtisodiy resurs sifatida anglashimizni ifodalaydi.

Pragmatika nuqtayi nazaridan metafora estetik bezak emas, balki muayyan kommunikativ maqsadni amalga oshirishga xizmat qiluvchi kuchli vositadir. Gapiruvchi metafora tufayli jismoniy ma'no narsa, balki tinglovchining hissiy holatini boshqaradi, uni muayyan yo'nalishda fikrlashga undaydi. Masalan, ijtimoiy nutqlarda iqtisodiy faoliyatni "storm" (bo'ron), iqtisodiy yuksa esa "spring" (bahor) kabi so'zlar orqali ifodalash orqali tinglovchida ma'lum kayfiyat uyg'otiladi. Ingliz tilidagi matbuotda urgangan "economic battlefield" (iqtisodiy jang maydoni) kabi metaforalar esa voqealarga dramatik tus berib, auditoriyani faolroq idrok saqlash majbur qiladi.

Metaforalarning bunday pragmatik ahamiyati ingliz tilini o'rgatishda ham beqiyosdir. Chunki til o'rganuvchi natural lug'aviy birliklarni bilishi, balki madaniy kodlarni, yashirin ijtimoiy ma'nolarni ham anglay olishi kerak. Ingliz tilida metaforalarni to'g'ri yo'naltirish va qo'llash til o'rganuvchiga moddiy lingvistik kompetensiyani, balki kommunikativ strategiyani ham chuqur o'zlashtirishni yaratadi. Shu bois metaforani natural lingvistik hodisa, balki madaniy, kognitiv va ijtimoiy hodisa sifatida o'rganish bugungi muhim lingvistika fanining eng yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Bu asosiy ingliz tilidagi metaforalar pragmatik tahlil obyekti sifatida bir necha asosiy funksiyani:

- **Ma'no va murakkab narsalarni soddalashtirish.** Masalan, ilmiy matnlarda murakkab jarayonlarni amalga oshirish uchun metaforik iboralardan yuklash.
- **Tinglovchi e'tiborini jalb etish va hissiy ta'sir o'tkazish.** Reklama va nutqlarda obrazli ifodalar orqali auditoriyani ruhlantirish yoki qo'rqitish.
- **Madaniy kodlarni yetkazish va ijtimoiy odamlarni ifodalash.** Milliy tashqi madaniyat va mentalitetni yashirin madaniyat aks yuk.

Ingliz tilida metaforalar milliy badiiy-bezak funksiyasini, balki chuqur kognitiv va pragmatik yukni ham o'zida mujassam yaratish. Shu binolar ilmiy tadqiqot o'rganish tilshunos, tarjima nazariyasi, madaniyat sohalarida ilmiy-amaliy kasb etadi.

Ingliz tilidagi metaforalar tabiiy badiiy-estetik bezak, balki muloqotning kuchli pragmatik quroli sifatida ham ilmiy ishlab chiqarish uyg'otadi. Ular inson tafakkurini yanada faolroq ishlashga undaydi, murakkab g'oyalarni soddalashtirish, mavhum muammolarni jonlantirish, tinglovchi hissiy va kognitiv ta'sir ko'rsatish, hamda ijtimoiy yoki siyosiy qarorlarni yashirin tarzda manipulyatsiya qilish yaratishga yordam beradi. Masalan, ingliz tilidagi siyosiy nutqlarda “war on poverty” (qashshoqlikka qarshi) yoki “economic storm” (iqtisodiy bo'ron) kabi metaforalar milliy voqeani ta'riflash, balki tinglovchini his-tuyg'ularini safarbar etish, uni o'ylangan nuqtai nazarga yo'l harakatini bajaradi.

Metaforalar madaniy identitetni kuzatish, milliy qadriyatlarni ifodalash, jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni boshqarish jarayonida ham beqiyos ahamiyat kasb etadi. Ingliz tilidagi kundalik nutqda ishtirok etgan “time is money” (vaqt – pul), “life is a journey” (hayot – sayohat) kabi iboralar iqtisodiy, ijtimoiy jamiyat va jamiyatdagi mehnat madaniyatini anglatadi. Bunday metaforalarni va to'g'ri qo'llash til o'rganuvchilarga jismoniy lug'at boyligini boshqarishadi, balki ingliz madaniy kodlari, yashirin ijtimoiy ma'nolarni anglash shakllari ham beradi.

Demak, ingliz tilidagi metaforalarning pragmatik ahamiyatini o'rganish lingvistika, kognitiv fanlar, psixologiya va madaniyatshunoslik kesishgan nuqtada murakkab, ammo nihoyatda samarali ilmiy yo'nalishdir. Ularni chuqur tadqiq qilish ingliz tilini mukammal o'zlashtirish, muloqot madaniyatini yuksaltirish, nutqning yashirin strategiyalarini ochib berish va global aloqalarni rivojlantirishda muhim nazariy va amaliy asoslar. Shu bois uchun pragmatik meta tahlil qilish nafaq

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Palgrave Macmillan.
3. Cameron, L. (2003). *Metaphor in Educational Discourse*. London: Continuum.
4. Kovecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
5. Pragglejaz Group. (2007). “MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse.” *Metaphor and Symbol*, 22(1), 1–39.